

Primorski dnevnik

Postnina plačana v gotovini
Abb. postale I gruppo

Cena 50 lir

TRST, nedelja 9. avgusta 1964

Leto XX. - Šl. 178 (5861)

Ob razpravi v tržaškem občinskem svetu o pravicah Slovencev

Govori štirih svetovalcev v tržaškem občinskem svetu, ki jih je pretekli teden objavil »Primorski dnevnik«, bi morali odražati današnje stališče strank, katerim omenjeni svetovalci pripadajo, do problema slovenske skupnosti v Italiji oz. na Trzaskem in glede templa in načina kako naj se ti problemi rešujejo.

Pravimo, bi morali odražati, ker mislimo, da le niso točen odsev, bodisi zaradi tega ne, ker smo imeli priliko slišati v delnem svetu nekoliko drugače izražena stališča, bodisi s strani nekaterih demokristjanskih svetovalcev glede nekoli-ko večjega razumevanja in s strani komunističnih glede načina in postopnosti reševanja odprtih vprašanj. Prav gotovo je polemika od prispela k temu, da so se posamezna stališča zaostrija na škodo nacelnosti in same stvari.

Pričujoči zapiski imajo namen izpolniti diskusijo ob tem važnem vprašanju, ki nas Slovence tako živo prizadeva. Mnogo misli je bilo že izrečenih in napisanih, marsikatero bomo ponovili, toda predvsem zaradi njene teže in zaokroženosti.

Zahteve, ki jih je komunistični svetovalec Padovan iznesel, so zahteve vseh Slovencev na Trzaskem in v Italiji, ki so bile neštetokrat, žal v večini primerov brezuspešno, postavljene. Ne bomo šli sediti, ali so to zahteve postavljene ob pravem času in mestu. Sam župan Franzl pravi v zaključnem govoru, da je Padovanovo resolucijo dal na dnevni red po strogo spoštovanem vrstnem redu.

Vsekakor pa drži, da ne more nihče komurkoli oporekati pravice, govoriti o katerikoli stvari, ki spada pred občinski svet. Komunistični svetovalci imajo ne samo pravico, ampak tudi dolžnost, izražati poleg drugih neresenih problemov, tudi zahteve za ureditev vseh odprtih vprašanj Slovencev. To so dolžni storiti, ker jih k temu obvezuje stališče stranke, volilni program in odgovornost do slovenskih volivcev.

Odrekanje te pravice s strani svetovalca Skupne slovenske liste Simčiča, kljub temu, kot sam pravi, da se z vsemi zahtevami Padovana strinja, je Slovencev lahko samo škodljiva, ker se s tem odrekava zavezanikom v skupnih zahtevah in zmanjšuje vrednost tistega velikega števila slovenskih glasov, ki so bili oddani listi KP.

S strani demokristjanskega sveta. Colonija pa je na strupen in nestopen način izraženo odrekanje omenjenim pravice očitno narekovala zadrega in očet krivde ter polemiki Padovanov ton. Colonijevo utemeljevanje, bodisi teoretično, bodisi zgodovinsko je deloma netočno, deloma enostransko in površno. Ne spada v okvir teh zapiskov, obravnavanje teh stališč, ki naj jih obravnavajo poklicani, če sodijo, da je potrebno.

Padovanov govor bi bil veliko bolj učinkovit in prepričljiv, če ne bi imel take opozicijske osti, s čimer daje hvaležno orožje v roke vsem tistim, da pod to pretežno ne priznava, kar bi morali priznati. Ne da bi se na tem mestu spuščali v politično vrednotenje levega centra v tržaški občini, mislimo, da je Padovanova sodba o tistem delu programske izjave sedanjice večine, ki govori o Slovenceh, enostranska, ker popolnoma zanemara vrednot bistvenega stališča, ki zagotavlja hujšani razvoju manjšine in zaščite njene pravice jezika, kulture in kulturne zahteve ter navade, in se oslanja samo na drugi del izjave, ki trdi, da bo »popolno izvajanje demokratičnih metod pospeševalo s strani slovenskega prebivalstva nujni proces upoštevanja vrednot italijanske civilizacije, s čimer se bodo ustvarili temeljni pogoji za zdravno in polno sodelovanje državljanskih slovenskega jezika v življenju republike«. Ta del je res nekoliko nejasen, tudi glede ciljev, ki jih morda sledijo. Ali je iznesen kot opravičilo pred desmo za prvi del, ali celo kdo od podpisnikov razume pod to formulacijo hitrejšo asimilacijo Slovencev, o tem ne vidimo vzro-

kov, da bi ugibali, ker se nam ti zaključki ne zdijo bistveni. Važno je, da je osnovno programsko stališče pozitivno in mislimo, prvič po mnogih desetletjih v občinskem svetu. Objektivo predstavlja korak naprej v primerjavi s stališči prejšnjih občinskih odborov in si je težko zamisliti, da bi prejšnja večina sama našla moč in pogum vnesti v program omenjeno postavko, ki predstavlja za Slovence tržaške občine izhodišče za naše današnje in jutrišnje zahteve in za njihovo doseg, kar lahko paralizira pričakovanje tistih, ki bi tudi po tej poti, v rokovih sicer, radi stregli po našem narodnem življenju.

Colonij sodi v uvodu svojega govora, da bi moralo obravnavanje vprašanja Slovencev zaradi njenih idejnih in praktičnih vrednot, biti postavljeno na ustrežnejše mesto. Ob tem važnem priznanju bi si vsi Slovenci v Italiji želeli, da bi prišlo to vprašanje čimprej na najbolj merodajnem mestu na dnevi red.

Toda pomuditi se moramo malo dlje z nekaterimi drugimi Colonijevimi izjavami. Naravnost žaljiva je njegova trditev, da predstavljajo Slovenci sredstvo za manevriranje in navadno orodje komunistične partije.

Po njegovem bi se dalo razumeti, da so čreda brez lastne volje, presoje, političnih stališč, raja. Ali ne bi komunisti lahko prav tako pavšalno in žaljivo sodili o tistih, ki volijo, recimo, KD? Colonij trdi, da predstavlja komunistem v lokalnem merilu največjo oviro za pozitivno rešitev vprašanja Slovencev »ker jih drži v zrakih stalne vzemirjenosti, nezadovoljstva, ter strastnega gneva in odnosa do državne varnosti«. Hud in neutemeljen je zaključek teh trditev, ki niso na ravni politične diskusije in ne držijo, ker so Slovenci sami, tudi brez vpliva KP, tudi tisti, ki so volili za PSI ali SSL, vzemirjeni in nezadovoljni zaradi tega, ker so jim bile toliko te odredke pravice in se jim dajejo s polzevo hitrostjo in le karšniškimi dozami.

Kaj pa na Gorškem? Mar predstavljajo oviro za priznanje pravic goriskim Slovencev nekaj tisoč glasov SDZ, ki jih je KD dobila na obeh zadnjih parlamentarnih volitvah? Slovenski volilci vasi Beneške Slovenije že vsa povojna leta zvesto volijo pod vodstvom svojih dušnih pastirjev za KD. Kdo je tam ovira, da Slovencev ne dobijo niti otroških vrtcev v materinem jeziku? Na Južnem Tirolskem je med Nemci daleč najmočnejša stranka idejno zelo blizu KD, kljub temu se zelo hrupno pritožujejo, da niso dobili tistega, kar jim je bilo obljubljeno.

Kaj je demokracija in kaj je antidemokracija, o tem se vodi dolga in žolena diskusija, ki je tudi mi ne bomo zaključili, toda odklanjamo preprosto črno-belo sodbo, kot to dela Colonij, posebno se, če isto veli svoj pojem antidemokracije s protidržavnostjo. S preprostimi besedami povedano pravi Colonij tako-le: večina Slovencev voli za KP, je torej na položaju antidemokracije, kar je istovetno s protidržavnostjo. Take grožnje niso prav nič demokratične, kakor ni demokracija, če se vabijo Slovence, naj se orienirajo na »demokratično pot, zato da bo uspeh pozitivnejše politike do Slovencev zagotovljen. Pravice, ki pripadajo posameznim državljanom ali skupini, ne morejo biti pogojene od nikogar, posebno ne s strani vlada-joče stranke.

Svetovalec Colonij je v svojem govoru kot dokaz humanega odnosa do človeka in spoštovanja njegove osebnosti, ki preveča današnje pripadnike KD, izjavil, da so »trpeli, ko so s klovnuti hoteli priti k moiki tistega, ki je spregovoril v slovenskem

Področje jugovzhodne Azije, kjer je te dni prišlo do nove zaostrovanja zaradi ameriškega napada na Severni Vietnam

1 — pod 50 odst. kulturne površine v kavčikovih plantažah, 2 — 50–75 odst. kulturne površine v kavčikovih plantažah, 3 — nad 75 odst. kulturne površine v kavčikovih plantažah, 4 — izkoriščanje tikovih lesa, 5 — isto, posebno intenzivno, 6 — kositev, 7 — premog, 8 — nafta, 9 — glavna področja riža

TURŠKI VOJAŠKI NAPAD NA CIPER

Turška letala so včeraj ves dan preletavala in obstreljevala Ciper

Žrtve med civilnim prebivalstvom - Ves dan so trajali boji med ciprsko vojsko in ciprskimi Turki - Turčija grozi z invazijo - Grška vojska v pripravljenosti

NEW YORK, 8. — Turčija. Grčija in Ciper so zahtevale nujno sejo varnostnega sveta OZN. Seja je bila določena za polure po polnoči. Turški predstavnik v OZN je dobil navodila v tem smislu ob treh jutraj. Hkrati je turška vlada obvestila NATO o svojih vojaških operacijah in o vseh vojaških ukrepih v zvezi s Ciprom. V Parizu je bila danes seja sveta NATO, na kateri so razpravljali o tej zadevi.

V svoji zahtevi za izredno sejo varnostnega sveta trdi turška delegacija v OZN, da bi moral svet sproučiti hudi položaj, ki so ga ustvarili na Cipru stalni napadi ciprskih Grkov na namenom, da s silo orožja podjarmijo turško skupnost na Cipru.

Popoldne sta tudi Ciper in Grčija zahtevala nujno sejo varnostnega sveta OZN. Seja je bila določena za polure po polnoči po srednjeevropskem času. Turški voditelj na Cipru Kučuk pa je poslal tajniku OZN pismo, s katerim ga poziva, naj sprejme ukrepe, »da se prepreči, da bi prebivalci Kokine bili obsojeni umreti, potem ko so ciprski Grki prekinili 5. avgusta dobavljanje vode«.

Pismo, s katerim ciprski predstavnik zahteva nujno sejo varnostnega sveta, poudarja, da to zahteva zaradi namernih in neizvajanih napadov turškega letalstva mirno civilno prebivalstvo na Cipru.

V Londonu je zunanje ministrstvo javilo, da je namestnik zunanjega ministra poslal Grčiji in Turčiji poziv na zbornost.

NIKOLAJA, 8. — Po včerajš-

potrdil, da je bila med včerajšnim turškim napadom na pristanišče Polis obstreljevana tudi trgovska ladja »Saint Georges«, ki je nakladala železno rud. Kakor je sporočil predstavnik italijanskega poslanstva, ima ladja liberijsko zastavo, to da posadka je skoraj v celoti italijanska. Dodal je, da med posadko ni bilo ranjenih; škoda, ki jo je utrpela ladja, pa je majhna.

V popoldanskih urah so ciprski vojski zasedli vasi Mansura, Aleva in Agios Teodoros. Ob 18.15 po krajnem času so turška letala ponovno obstreljevala kraje na področju Mansure.

Turška vlada je po današnji seji objavila sporočilo, ki pravi: »Ministrski svet je prepričan, da je Turčija ogrožena zaradi napadalnih priprav Cipra in Grčije, in da je ta nevarnost blizu. Turška vlada odločno zavrača trditve, da je Turčija država invazorka. Turčija ni v zadnjih sedmih mesecih storila nič drugega, nego izpolnjevala svoje zakonite dolžnosti na podlagi pogodb.

Vlada meni, da je postopek Grčije med ženevskim razgovorom o Cipru samo varanje, katerega namen je omogočiti izvajanje grških načrtov za splošno napad. Upoštevajoč te okoliščine, je ministrski svet sprejel naslednje ukrepe:

1. Turške letalske sile so v pripravljenosti, da se uprejo

Ameriški napad

Prav ko se je praznovala obletnica podpisa moskovskega sporazuma o delni preprečitvi jedrskih poskusov in ko so vlade ZDA, Velike Britanije in Sovjetske zveze objavile skupno izjavo, v kateri poudarjajo svojo privrženost miru, je prišlo v jugovzhodni Aziji do vnetih dogodb, ki bi utegnili ogroziti mir. V začetku tedna je iz Washingtona prišlo uradno sporočilo, ki je drlilo, da so severnovietnamski topredni čolni napadli ameriško vojni ladjo v Tonkinškem zalivu. V sporočilu so trdili, da je vojna ladja bila v mednarodnih vodah ena rednih patruliranj v tem zalivu. Ladja je odgovorila s streljanjem. Čolni pa so severnovietnamski prestolnici pa so objavili sporočilo, da so topredni čolni nastopili v obrambi, ker je ameriška vojni ladja zašla v severnovietnamske teritorialne vode. Dalej so sporočili, da so opolnoči 1. avgusta ameriške vojni ladje bombardirale severnovietnamsko ozemlje in da ameriška vlada še dolgo časa uporablja laosko ozemlje za izvajala dejanja in sabotaže proti Severnemu Vietnamu.

Ameriški predsednik Johnson je takoj po uradnem sporočilu ameriškega vojaškega poveljstva dal ukaz, naj ameriške vojni ladje odgovorijo na vsak napad, s tem da uničijo sovražne ladje. Dalej je odredil obsejno vojnega ladja v Tonkinškem zalivu.

Ko je vse kazalo, da se bo vnetje, ki je nastalo s tem v zvezi, poleglo, so v Washingtonu naslednjega dne objavili izjavo, v kateri so zatrjevali, da je več severnovietnamskih toprednih čolnov padlo v Tonkinškem zalivu dva ameriška rušila. To je Johnson izkoristil ter je po nujnih posvetovanjih z voditelji obeh strank v kongresu, s vojaškimi voditelji in tudi z republikanskim predsedniškim kandidatom Goldwaterjem odredil napad na severnovietnamsko ozemlje. Večja skupina letal je bombardirala vojaške naprave ob severnovietnamski obali. Letala so pet ur obstreljevala in bombardirala severnovietnamsko ozemlje. Ameriško vojaško sporočilo trdi, da so letala uničila številne vojaške naprave, 25 toprednih čolnov in veliko skladišče benzin. Severnovietnamska vlada pa je javila, da so med napadom bile tudi civilne žrtve. Hkrati je ameriška vlada zahtevala nujno sejo varnostnega sveta in se priklozvala kot žrtve napada.

Novo ameriško napadno dejanje je izvedlo mnogo razburjenja in protestov mednarodnih sil. Javno je, da je jugovietnamska vlada skupno s tistimi krogi v ZDA, ki imajo zagovarjajo raztegnite vojne iz Južnega Vietnama na Severni Vietnam, ta napad z veseljem pozdravila.

Severnovietnamska vlada je objavila izjavo, v kateri opozarja ZDA na hude posledice, ki bi utegnile nastati zaradi tega napada. Dalej izjavlja, da severnovietnamska vlada, da je ameriško letalstvo povečalo svojo dejavnost v razičnem prostoru Severnega Vietnama s spuščanjem vohunov in komandov na severnovietnamsko ozemlje. Hkrati je zaskrbljena zaradi ameriškega vojaškega poveljstva o novem napadu.

(Nadaljevanje na 2. strani)

DANES

Za zdravje predsednika republike Segnija vlada še vedno precejšnja zaskrbljenost. Čeprav zdravnik ne poroča ne o poslabšanju ne o zboljšanju, temveč le o enakih normalnih razvojnih leziji in o »normalnih splošnih pogojih«. Hkrati so se v tisku pojavila ugibanja o možnosti, da bi predsednik senata Merzagora v smislu ustave začasno prevzel funkcije predsednika republike, če bi zdravnik uradno izjavil, da je sposobnost predsednika Segnija, da bi funkcije opravil.

Na Cipru se po predverjanjem turškem napadu položaj močno poslabša: včeraj je namreč prišlo do ciprskih reakcij lovcev z raketa in s strojnimi napadi sedem grških ciprskih mest in vasi ter povzročilo smrt 24 grških Cipranov, dvesto drugih pa ranilo. Te napade imenuje turško zunanje ministrstvo »svojene ciprskije akcije proti sovražnim objektom zračne obrambe«, ki da so »v skladu s pravici, ki izhajajo iz veljavnih pogodb, na podlagi katerih je tudi Turčija med državami, ki jamčejo neodvisnost Cipra, ker da si je OZN mislo bile sposobne preprečiti nasilja iz turških vojsk, ki bi bivalstvo na Cipru. Zato je bila Turčija »prisiljena nastopiti in bombardirati iz zraka ceste, ki jo uporabljajo Grki. Hkrati poročajo iz Ankare in Aten, da sta vojski obeh držav v pripravljenosti.

Ponoči je o turškem napadu na Ciper začel razpravljati varnostni svet, kar je najprej zahtevala Turčija, nato pa se grška in ciprška vlada. Sama po sebi se pri tem vsiljuje ugotovitev, da je tudi Turčija v vojni z Severnim Vietnamom; najprej je izvršila napad, nato pa zahtevala sklicanje varnostnega sveta.

Okrog Vietnama po ameriškem mednarodnosti in nevarnosti razširitev vojne še vedno ni ustalila, saj tudi po izjavi ameriškega državnega podtajnika za obrambo Vanceja ameriške pomorske enote še vedno odhajajo v Južni Vietnam in Laos v smislu OZN mislo bile sposobne preprečiti nasilja iz turških vojsk, ki bi bivalstvo na Cipru. Zato je bila Turčija »prisiljena nastopiti in bombardirati iz zraka ceste, ki jo uporabljajo Grki. Hkrati poročajo iz Ankare in Aten, da sta vojski obeh držav v pripravljenosti.

Včeraj je tudi Hruščov govoril o ameriškem napadu in dejal, da ljudje zdravje pametno težko razumijo, kako bi mogli biti Severni Vietnam napadale sprico dejstva, da njegova mornarica ni zašla v ameriške teritorialne vode, ker se je zgodilo prav nasprotno: ameriške brodnice, ki zašle v severnovietnamske teritorialne vode. Hruščov je poudaril, da vlada SZ in ljudstvo odločno obsodita ameriško napadno dejavnost, ki predstavlja poskus, da se znova uvedejo samovolja in piratske metode v odnosih med državami.

Kitajski tisk je tudi včeraj kritiziral vlado SZ, ker je sprejela razpravo pred VS.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Illingworth: JEDRSKA KONICA

«Daily Mail», London

(Nadaljevanje na 2. strani)

